

deSingel

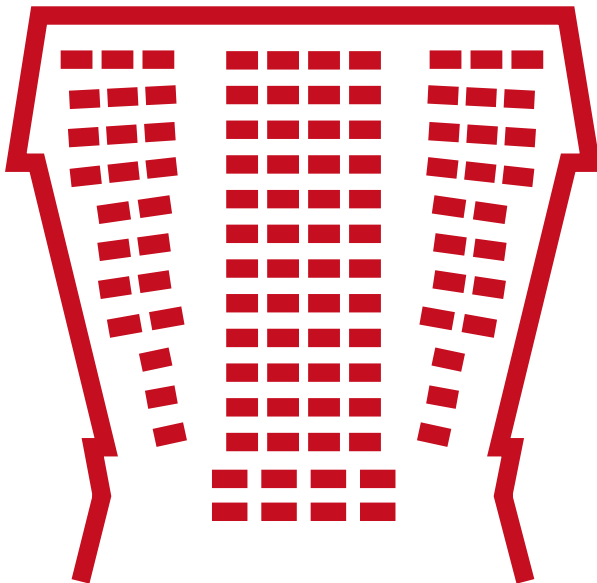
Internationale Kunstcampus

2008-2009

RODE ZAAL

**NATIONALE ACADEMIE VAN TIANJIN
OPERA VAN PEKING
(JIN-JU)**

VR 30, ZA 31 JANUARI 2009

2008-2009 / THEATER

GUY CASSIERS . TONEELHUIS
VR 5, ZA 6, VR 12, ZA 13 SEPTEMBER 2008

PATRICE CHÉREAU
WO 17 SEPTEMBER 2008

JAN FABRE . TROUBLEYN
WO 1, DO 2, VR 3, ZA 4 OKTOBER 2008

JAN LAUWERS . NEEDCOMPANY
DO 9, VR 10, ZA 11 OKTOBER 2008

RICARDO BARTÍS . SPORTIVO TEATRAL
WO 22, DO 23, VR 24, ZA 25 OKTOBER 2008

ARTHUR NAUZYCIEL
VR 9, ZA 10 JANUARI 2009

ROBERT WOODRUFF . TONEELGROEP AMSTERDAM
VR 23, ZA 24 JANUARI 2009

NATIONALE ACADEMIE VAN TIANJIN VR 30, ZA 31 JANUARI 2009

JAN DECORTE . BLOET VZW & COMP. MARIUS
WO 4, DO 5, VR 6, ZA 7 FEBRUARI 2009

JAN FABRE . TROUBLEYN (LOCATIE: TROUBLEYN LABORATORIUM)
DO 12, VR 13, ZA 14, WO 18, DO 19, VR 20, ZA 21 FEBRUARI 2009

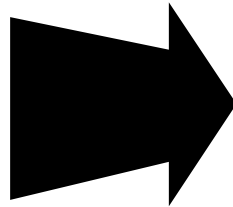
IVO VAN HOVE . TONEELGROEP AMSTERDAM
VR 20, ZA 21 MRT 2009

ROMEO CASTELLUCCI . SOCIETAS RAFFAELLO SANZIO
WO 6, DO 7, VR 8, ZA 9 MEI 2009

JOHAN SIMONS & PAUL KOEK . NTGENT & DE VEENFABRIEK
WO 27, DO 28, VR 29 MEI 2009 / DI 2, WO 3, DO 4 JUNI 2009

GUY CASSIERS & KRIS DEFOORT . LOD, TONEELHUIS & DE MUNT/LA
MONNAIE
WO 3, DO 4, VR 5 JUNI 2009

JEAN MICHEL BRUYÈRE . LFKS & EPIDEMIC
VR 12, ZA 13, ZO 14, JUNI 2009

NATIONALE ACADEMIE VAN TIANJIN OPERA VAN PEKING

Artistiek directeur **Liu Yi-Min** Adjunct-directeur **Jiang Dawei**

decor **Wang He Jun** kostuums **Li Xin** maskers **Zhang Juan Hua**
licht **Zhang Jia Xin** klank **Zhang Jian** inspicient **Zhang Yuting**

muzikale uitvoering **Ding Sheng, Jia Zenghui, Li Fengge, Liu Xungang, Sun Ruipeng, Sun Yong, Tang Zhengang, Wang Zhenhu, Wang Zhenyi, Wei Haitao, Xie Tongbiao**

tourneemanagement **Cultures du Monde**

gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ...
betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen.
Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.
Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Bij elk concert worden cd's te koop aangeboden door 't KLAverVIER,
Kasteeldreef 6, Schilde, 03 384 29 70 > www.tklavervier.be

foyer de kunsthaven

enkel open bij avondvoorstellingen in rode en/of blauwe zaal
open vanaf 18.40 uur
kleine koude of warme gerechten te bestellen vóór 19.20 uur
broodjes tot net vóór aanvang van de voorstellingen en tijdens pauzes

Hotel Ramada Plaza Antwerp (Desguinlei 94, achterzijde torengedouw ING)

- ▶ Restaurant HUGO's at Ramada Plaza Antwerp
open van 18.30 tot 22.30 uur
- ▶ Gozo-bar
open van 10 uur tot 1 uur, uitgebreide snacks tot 23 uur
deSingelaanbod: tweede drankje gratis bij afgifte van uw toegangsticket

Reclamepanelen omringen de bouwwerf van deSingel. De plaatsing van deze
panelen levert extra middelen op om de bouwkosten te financieren. De toelating voor
het plaatsen van de advertentiepanelen geldt voor de periode van de bouwwerken.
Wij hopen op uw begrip.

De voorstelling duurt **ongeveer twee uur inclusief een pauze.**
Redactie programmaboekje **deSingel, Frans Redant**

© Béatrice Gruber

DE ROOF VAN DE ZILVERSCCHAT

Fragment uit De Legende van de Witte Slang

Xiao Qing de groene slang **Yan Hongyu** of **Tao Xin**

Ku Shen bewaker van de schat **Diao Yunpeng** of **Lu Yang**

Demon **Wang Junpeng**

Duiveltjes **Dou Qian, Hou Peizhi, Wang Li, Han Yansong**

Wachters **Shao Hailong, Zhang Yao, Si Ming, Qi Jiaqiang,**

Wang Daxing, Jiang Weiping, Xing Tao, Li Xiaoqing

De legende gaat over een witte slang die zich verandert in een beeldschoone fee, verliefd wordt op een jongeman, waarna ze trouwen. Wanneer een bonze hem vertelt dat zijn vrouw een slang is, wordt hij ziek van ellende. In het fragment zien we Xiao Qing die de armen wil helpen, en vooral haar beste vriendin Bai Suzhen, die ooit een witte slang was. Xiao Qing berooft de rijken. Door haar magische krachten kan ze in een gevecht de bewakers van de schat op de vlucht jagen, en de zilverstukken uitdelen aan de behoeftigen.

25'

DE ARMBAND VAN JADE

Sun Yujiao, meisje **Chen Ai** of **Zhang Chanyu**

Fu Peng, een jong geletterde **Lu Yan**

Deze korte lyrische komedie vertelt de geschiedenis van de jonge Sun Yujiao, die zich bezig houdt met kippenkweek en broderie. De jonge geletterde Fu Peng arriveert in het dorp en wordt hopeloos verliefd. Hij wil haar een armband van jade schenken, maar verlegen als ze is, weigert ze die. Discreet laat hij de armband op de grond vallen, waarna hij verdwijnt. Het meisje raapt hem op, en schuift hem aan haar pols. Dan verschijnt de kopelaarster Liu die het toneeltje heeft afgeloerd, en die hoopt het huwelijk te kunnen arrangeren.

De actrice is gespecialiseerd in de levendige hua dan-rollen. Haar voeten zijn ingewikkeld, zodat ze met de hoge zolen slechts trippelpasjes kan zetten...

20'

IN EEN BOOTJE OP DE HERFSTRIVIER

Chen Miaochang, jonge taoïtische non **Lu Yang**
de oude veerman **Rui Zhenqi** of **Han Yansong**
Ding Sheng trom **Wei Haitao** bamboefluit

Onder de Songdynastie woont een jonge geletterde bij zijn tante, een taoïstische abdis. Hij wordt verliefd op de jonge non Chen Miaochang en huwt haar in het geheim. De tante ontdekt deze onmogelijke liefde, en stuurt de jongeman weg om het keizerlijk examen te gaan afleggen. Wanhopig smeekt het nonnetje een oude man, die ze ontmoet aan de oever van de Herfstrivier, haar mee te nemen in zijn bootje, en haar vrijer achterna te gaan.

Onder het roeien maakt de veerman grapjes met het meisje.

De actrice is gespecialiseerd in de cheng jian qiu-rol: zang, spel en het lange mouwenwerk. We zien drie taferelen: in het bootje stijgen, de reis, het uitstijgen.

15'

VAARWEL MIJN CONCUBINE

Fragment

Yu Ji, favoriete van de keizer **Wang Yan** of **Yan Hongyu** of **Zhang Chanyu**

Xiang Yu, keizer van het Land van Chu **Cheng Honglei** of **Wang Junpeng**

Tijdens de periode der 'Strijdende Koninkrijken' Chu en Han, wordt de hoofdstad van Chu-keizer Xiang Yu, dapper doch slecht strateeg, door de vijand belegerd. Hij wil vluchten, maar kan geen afscheid nemen van zijn beeldschone favoriete Yu Ji. Door gezang dat in de verte opstijgt uit het Land van Chu, meent hij dat zijn leger gecapituleerd heeft. In deze trieste omstandigheid nemen ze afscheid van elkaar. Yu Ji zingt en voert voor hem een sabeldans uit, voor ze zelfmoord pleegt.

Met zijn garde kan Xiang Yu ontsnappen. Maar wanhopig pleegt ook hij op zijn beurt zelfmoord.

De rol van de concubine werd in 1921 gecreëerd door Mei Lan Fan. In 1993 werd het stuk verfilmd door Chen Kaige - Gouden Palm in Cannes.

De keizer is een jing-rol: 'beschilderd gezicht'.

15'

OP HET KRUISPUNT

Fragment uit **De Generaalsvrouwen van de Familie Yang**

Ren Tanghui, gardeofficier **NN** Liu Lihua, herbergier **NN**

Generaal Jiao Zan is ten onrechte verbannen. Met twee wachten houdt hij halt in Sanchakou, in een herberg op een kruispunt. De herbergier begrijpt dat ze de generaal willen vermoorden; met zijn vrouw besluit hij hem te redden. Dan arriveert Ren Tanghui die discreet de generaal moet beschermen. Maar zijn vragen maken hem in de ogen van de herbergier verdacht. Dan volgt de grote scène: het nachtelijk gevecht in de duisternis tussen Liu Lihua en Ren Tanghui...

20'

PLUNDERING IN HET HEMELSE PALEIS

Fragment uit **De Apenkoning**

Sun Wukong, apenkoning **Wang Ping** of **Hu Xiaomao** of **Si Ming**
Apen **Wang Pengfei**, **Lu Yan**, **Han Yansong**, **Wang Yi**, **Shao Hailong**
Hemels leger **Dou Qian**, **Wang Junpeng**, **Si Ming**, **Cheng Honglei**,
Xing Tao, **Bai Xianglong**, **Rui Zhenqi**, **Diao Yunpeng**, **Zhang Chanyu**,
Chen Ai Wachten **Hou Peizhi**, **Qi Jiaqiang**, **Li Xiaoqing**, **Wang Daxing**,
Zhang Yao, **Jiang Weiping**
Li Fengge trom **Liu Xungang** suona-hobo **Wei Haitao** bamboefluit

Het complete stuk telt drie episodes: gevecht op het land, op zee, in het paradijs. De Apenkoning, op zoek naar een magisch wapen, trekt naar het paleis van de Drakenkoning op de bodem van de oceaan, en bevecht hem. Hij kan diens toverwapen bemachtigen: een toverstok die, uitgetrokken, de wolken kan raken, de zee kan doen stollen, of, ingetrokken, achter een oor kan verstopt worden. Dankzij zijn magische kracht is de Apenkoning door Qi Tian, Alwetende van het Universum en God van de Hemel, uitverkoren om te waken over de Perzikentuin. Om de verjaardag te vieren van Qi Tian, richt de godin een somptueus perzikbanket aan, maar de Apenkoning is niet uitgenodigd. Woedend plundert hij de feesttafel. Een hemels leger wordt uitgezonden om hem gevangen te nemen, maar de Apenkoning kan de soldaten afschudden. Wang Ping is momenteel de beste acteur van de Opera van Peking, gespecialiseerd in wu sheng- en in lao sheng-rollen. Zijn Apenkoning wordt in heel China als een hoogstand beschouwd.

25'

© Béatrice Gruber

© Béatrice Gruber

DE OPERA VAN PEKING

DOOR FRANS REDANT

Voor de Chinezen is het theater steeds een ontmoetingsplaats geweest van gecultiveerden en ongecultiveerden. Het theater was een open boek voor de ongeletterden, een geschiedenisles voor zij die het verleden niet kenden, het poëtische geheugen voor onwetenden, een les in nationaal bewustzijn, een universele encyclopedie. Voor de Chinezen was en is theater een levensbehoefte zoals eten en drinken. In het dagelijkse leven wordt constant verwezen naar verhalen, helden of citaten uit de klassieke voorstellingen; uit radio's in winkels en taxi's schalt klassieke toneelmuziek.

De Chinees voelt zich als een element van de kosmos, en zelf is hij ook een microkosmos. De kosmos is de complementaire verbinding van het mannelijke en vrouwelijke principe, van hemel en aarde, van licht en duisternis, van yang en yin.

Geregeerd door de tao ('weg', 'wet') is de kosmos permanent in beweging; hij voert een harmonieuze dans uit op een regelmatig ritme: de seizoenen, zonsopgang en zonsondergang, zaai- en oogsttijd, leven en dood. Als het ritme verstoord wordt, wordt de zon verduisterd, is er droogte, overstroming, honger.

Ook op de mens zelf komt het aan: in zichzelf moet hij naar harmonie streven. De mens danst om de kosmische dans te imiteren en te beïnvloeden: vruchtbaarheidsdansen, de danser-acteur als sjamaan, priester, magiër, bindteken tussen goden en mensen.

ONTSTAAN

In feite is de Chinese Opera gegroeid uit drie theatergenres: de rituele sjamaandans, de vertelling en het marionettentheater.

Vierduizend jaar lang trekt de verteller door het land met dieptreurige geschiedenissen, heldenepossen, schandaalgeschiedenissen; hij onderricht, is raadgever. Hij begeleidt zich op een instrument, of indien zeer handig, op twee tegelijk.

Marionetten zijn dan weer de goedkoopste en willigste tegenspelers: een god, een geest, een antagonist. Het dertigtal personages van de opera, en ook het speldispositief zijn terug te voeren naar dit klassieke marionettentheater.

Onder de Tangdynastie (618-907) onder de regering van keizer Xuanzong

(712-756) die aan zijn hof dans- en toneelvoorstellingen organiseerde, verschenen de eerste vormen van Chinese Opera. Onder de Zuidelijke Song-dynastie (12e en 13e eeuw) namen ze vormen aan die reeds dicht bij de huidige opera staan; locale vormen beïnvloedden elkaar, en vermenigvuldigden zich.

Na een geleidelijke groei, werd in het midden van de 19e eeuw de Opera van Peking de belangrijkste theatervorm in China. Hij was een smeltkroes van meer dan honderd verschillende regionale vormen, elk verschillend door muziekstijl en speltraditie.

Jingju betekent eigenlijk 'de Zang van Peking'. (Jing slaat op de naam van de hoofdstad.)

Om in 1790 de tachtigste verjaardag van keizer Qianlong te vieren, werden vier Operatroepen uit diverse streken naar Peking gehaald; elk had zijn eigen specialiteit: respectievelijk taal en plots, melodie, knapenacteurs, acrobatie.

Oorspronkelijk was de voorstelling bedoeld om aan het keizerlijk hof opgevoerd te worden, maar na de feesten bleef men voor het gewone publiek in de hoofdstad spelen, waar gaandeweg de Opera van Peking zich ontwikkelde.

Grote gezelschappen zijn gevestigd in Peking/Beijing en Tianjin (Noorden), en Shanghai (Zuiden). Er zijn zo'n 370 troepen in China aan het werk, met een repertoire van over de 1400 stukken. Op Taiwan is de vorm bekend als Guoju.

VROUWEN OP HET TONEEL

Lange tijd zou de Opera een exclusieve mannenzaak blijven: in 1772 verbood de keizer vrouwelijke acteurs. (Dit verbod riep overigens een nieuw type bordeel in het leven: betaalde seks met knapen verkleed als vrouwen. En veel jongens vonden dankzij de ervaring daar opgedaan, de weg naar een eerbaar acteursbestaan.)

Pas na 1870 zouden weer actrices op het toneel verschijnen die mannenrollen vertolkten. In 1912 werd het oude verbod officieel opgeheven. Nu hebben ze de mannelijke acteurs verdrongen.

THEATRALITEIT EN CONVENTIE

In tegenstelling met zijn voorgangers, is de Opera van Peking vooral een theatrale en minder een literaire vorm; de nadruk ligt op strikt gecontroleerde conventies van acteren, dansen en zingen - meer dan op tekst. Een avondprogramma bestaat meestal uit een reeks selecties, waaronder bedrijven of fragmenten van grotere werken, die doorspekt worden met acro-

batische nummers. Er zijn geen pauzes, en gewoonlijk worden de taferelen zo geschikt dat de beste acteurs opgespaard worden voor de slotscènes.

HET REPERTOIRE

De stukken van de Opera van Peking kunnen onderverdeeld worden in twee hoofdcategorieën: de burgerlijke stukken (over sociale en huiselijke thema's) en de militaire stukken (over de lotgevallen van krijgsheren en rovers), hoewel de twee vaak gemengd zijn.

De stukken zijn afgeleid van oudere literaire stukken, romans, geschiedenis, legende, mythologie, folklore. Alles eindigt goed. De tekst wordt zelden stipt gevolgd, daar alle grote acteurs de tekst naar hun hand zetten, en elke troep zijn eigen versie heeft van de standaardwerken. De dramatische actie is vaak duister, omdat de selecties gericht zijn op de hoogtepunten van een verhaal. De tekst is slechts een argument voor een voorstelling, en het publiek gaat liever om te kijken dan om te luisteren.

In 1949 werd een nieuwe classificatie gemaakt van de stukken: chuantongxi, traditionele stukken, geschreven vóór 1949, xinbian de lishixin historische stukken van na 1949 (ze werden niet opgevoerd tijdens de Culturele Revolutie, maar veroverden daarna weer het toneel), xian-daixi, eigentijdse stukken, soms experimenteel en met Westerse invloeden. Vanaf de tweede helft van de 20e eeuw werd veel westers werk bewerkt; vooral Shakespeare werd populair, met o.m. 'Een Midzomernachtsdroom' en 'Koning Lear'.

VERBEELDING AAN DE MACHT

De Opera van Peking wordt vooral gekenmerkt door conventies uit vroeger tijden, die ontwikkeld zijn tot een coherent systeem. Totaal verschillend van onze Westerse gebruiken, behoeven deze conventies enige uitleg. Een aantal hangt samen met de theaterarchitectuur.

Het traditionele toneel is een open verhoog, meestal vierkant, overdekt door een dak dat op vier roodgelakte kolommen rust. Het is een meter hoog, omgeven door een balustrade van een halve meter hoog. Op de vloer ligt een tapijt; er zijn in de fond twee deuren: coté-jardin voor entrees, en coté-cour voor sorties. Jardin is het oosten, dus opkomst van de zon, wat yang is, en cour is het westen, dus ondergang van de zon, wat yin is. Daartussen hangt een groot geborduurd gordijn.

De enige decorelementen zijn een houten tafeltje en enkele stoelen. Deze eenvoud laat snelle decorwisselingen toe, die aangegeven worden door het woord, de actie of accessoires.

Daarbij kan door mimeren bijkomende informatie gegeven worden; bv. kloppen op een deur, een kamer binnentreden, een trap opgaan. Een loopje rond het toneel betekent een dagreis.

Naargelang hun positie kunnen de tafel en de stoelen zowel een gerechtshof, een banketzaal, een antichambre, een salon als elk ander interieur voorstellen. De betekenis van de meubels wordt nog eens versterkt door toevoeging van accessoires: een wierookdriepikkel op de tafel wijst op een paleis; papier en een officieel zegel wijst op een kantoor; een geborduurd gordijntje aan een bamboestok wijst op een generaalstent, een keizerlijk vertrek, een salon, of een bruidsslaapkamer - al naargelang andere accessoires.

De tafel en de stoelen kunnen ook minder concreet gebruikt worden. Twee stoelen met de rugleuning tegen elkaar verbeelden een muur; stoelen met de leuning tegen de uiteinden van de tafel verbeelden een brug; een stoel kan een boom of een celdeur zijn; de tafel een berg, een wolk, of een ander hooggelegen plek. Vier soldaten kunnen een leger van duizenden zijn; en als ze in een cirkel lopen, leggen ze een lange mars af. Het optrekken of laten vallen van een gordijn geeft aan dat er enkele jaren of zelfs tien jaar verstreken zijn.

Andere accessoires moeten decor en actie verduidelijken. Een muur op een blauw doek geschilderd betekent een burcht, een stadspoort of een bergpas; een karwats suggereert dat de acteur te paard rijdt; twee gele vlaggen met wielen erop geschilderd duiden op een kar of een wagen; vier zwarte doeken, vasthouden door in zwart geklede toneelknechts, betekent wind; wuiven ze heftig met de vlaggen, dan betekent dit storm; een banier met een vis of golvende lijnen erop is water; een vlag met vlammen is vuur; met een gestileerde peddel of een stok wordt geroeid. Een opgerold watervlagje op een dienblad wordt een vis, en een lijk wordt voorgesteld door de peddel in een kostuum gerold.

Zodoende wordt een beroep gedaan op de verbeelding van de toeschouwer. De conventionaliteit wordt onderstreept door de aanwezigheid op het toneel van assistenten die de acteurs helpen met hun kostuum, en die de 'changements à vue' doen. Hun aanwezigheid wordt niet verdoezeld; ze dragen gewone kleren van alledag.

MUZIEK

Muziek is een essentieel onderdeel van de voorstelling. Ze creëert een achtergrondsfeer, begeleidt de gezongen passages, controleert de timing van de bewegingen, en verbindt de voorstelling tot een ritmisch geheel. Daar de Chinese muzieknotering onnauwkeurig is, kennen de theatermu-

zikanen hun partituur uit het hoofd. De meeste muziek is gegroeid uit de samenwerking tussen muzikanten en acteurs; veelal is ze gebaseerd op reeds bestaande muziek, die aangepast wordt aan de noden van het stuk.

De muzikanten zitten in twee groepen verdeeld, zichtbaar op het toneel. In het oosten (cour) of de 'verlichte' yangkant: de 'mannelijke' instrumenten zoals de gongen, trommels, kleppers en windinstrumenten, die meest van militaire oorsprong zijn. In het westen (jardin) of de 'duistere' yinkant: de 'vrouwelijke' instrumenten zoals de schalmei, de fluiten en snaarinstrumenten.

De muzikanten zijn gekleed zoals de assistenten. Ze lopen op en af, en zijn geen deel van het plaatje. Vandaag kunnen ze zelfs in de coulissen zitten.

INSTRUMENTEN

Als instrumenten zijn er de tweesnarige viool (jinghu of hu-chin) en de tweede viool (jingerhu) die de zang in unisono begeleiden; de maanvormige mandoline (yue qin) en de driesnarige luit (chian-tsi) die de violen ondersteunen; de Chinese dwarsfluit (dizi) die de zanger ondersteunt; de Chinese schalmei (suo na) die belangrijke gebeurtenissen, ceremonies en gevechten 'vertelt'; het zeventienpijpig mondorgel (cheng), en andere blazers.

De percussie-instrumenten zijn de kleine trom (dan-pi) en de kleppers (ban) die bespeeld worden door de orkestleider die hiermee maat en tempo aangeeft; klokjes helpen de cadans te houden; de grote trom (tangku); de grote gong (daluo) kondigt iets aan en af; de kleine gong (xiaoluo) ondersteunt de vrouwelijke stem; de cimbalen (naobo); een bronzen verticale xylofoon begeleidt het orkest wanneer het de zanger niet begeleidt.

Er zijn 50 à 60 verschillende manieren van trommel- of gongslagen, waar- onder 48 om de opkomst van individueel verschillende personages aan te geven.

Daarnaast zijn er de uqpai, in drie onderverdeeld naargelang het instrument waarop ze gespeeld worden: klarinet, fluit of viool; ze kunnen strijdvaardig, hemels, feestelijk, dansant, vreugdevol of treurig klinken. Ze begeleiden niet-gezongen passages of acties.

Dan zijn er ook de geluidseffecten: twee slagen op de grote gong voor de terechtstelling van een boef, twee slagen op de buitenkant van de grote gong voor de gerechtszaal, één slag op de kleine gong voor een klopp op de deur, enz.

Liederen worden slechts door een fluit en snaren begeleid, maar entrees en sorties worden gesignaleerd door luide percussies. De meeste actie op het toneel wordt uitgevoerd tegen een muzikale achtergrond.

DE SPELER

De acteur staat centraal. De barok en kleurig geklede acteurs spreken, zingen en bewegen volgens vastgelegde conventies. De personages zijn onderverdeeld in vier hoofdtypen: mannelijk, vrouwelijk, beschilderd gezicht, en komisch.

De mannelijke rollen (sheng) zijn verdeeld in oude mannen (lao sheng), jonge mannen (xiao sheng), en krijgertypen (wu sheng). Ze hebben een eenvoudige make-up, en behalve de jonge helden, baarden.

De vrouwelijke rollen (dan) zijn verdeeld in de rustige en vriendelijke (qing yi), de levendige of liederlijke (hua dan), krijgshaftige meiden (wu dan), jonge strijdsters (daoma dan), oude vrouwen (lao dan), en de huashan, een combinatie van qing yi en hua dan, ingevoerd door de grote legendarische dan-acteur Mei Lan Fang.

Ook deze rollentypen worden verdeeld in yang en yin. Bij een vrouw kan yang overheersen wanneer de actrice de rol speelt van een generaalse; bij een jeune premier die literair-poetisch en niet acrobatisch-combatief is, zal het yinprincipe overheersen. Zowel mannen als vrouwen kunnen ruwe personages (yang) als verfijnde (yin) vertolken.

Niet-beschilderde gezichten hebben slechts een fond van wit poeder, komen overeen met yin, en symboliseren het vrouwelijke en een schone geest. Ze zijn voorbehouden aan de literair-melodieuze (dus gezongen) rollen.

De beschilderde gezichtenrollen (jing) worden genoemd naar hun ingewikkelde en prachtige schminkfiguren. Ze kunnen oprecht en loyaal (rood), slecht of gewelddadig (wit) of rechtschapen (zwart) zijn. Onder hen zijn er krijgers, rovers, hovelingen, ambtenaren, goden en bovennatuurlijke wezens, maar de basiskwaliteiten zijn zonder uitzondering hun pretenties en overdreven demonstratie van kracht.

Zij zijn onderverdeeld naargelang ze hoofd- of bijrollen spelen, burgers of krijgers, en of ze vooral vechten en acrobatie beoefenen (yang), of eerder zingen en acteren (yin). Tongchui-rollen zingen vooral, jiazi-rollen moeten het meer van fysieke prestaties hebben, en wujing-rollen munten uit in vechten en acrobatie.

De komische acteur of clown, de 'chou' (wat in het Mandarijns 'lelijk' betekent) spreekt dialect, improviseert, vertelt grappen; hij is het meest realistische personage. Hij kan een dienaar zijn, handelaar, gevangenisbewaker, soldaat, nachtwaker, boze schoonmoeder of koppelaarster. Hij combineert de talenten van mime en acrobaat. Hij is te herkennen aan de witte stippen om zijn neus en zijn krachtige stem.

Bij zijn eerste opkomst beschrijft elk belangrijk personage zijn of haar karakter en verschijning in een half-gesproken, half-gezongen passage. Daarna volgt vaak een tekst waarin elke acteur het verhaal verklaart, zijn naam zegt, de familiale achtergrond, en andere nodige informatie.

TAAL EN ZANG

Elke rol heeft zijn voorgeschreven stemtimbre en toonhoogte; lettergrepen worden soms aangehouden ten nadele van normale conversatie, om toch maar het geëigende ritme te kunnen bewaren. De acteur houdt ook het laatste woord van zijn tekst aan vóór hij begint te zingen, of het laatste woord van zijn zang, als signaal naar het orkest om in te vallen of te stoppen.

Nobele mannelijke personages spreken bijna zingend; vrouwelijke rollen in falset.

Ook gesproken passages worden beheerst door strikte ritmes en tempi. Gezongen passages worden vrij opgenomen in gesproken monologen en dialogen.

Een belangrijk element is de monoloog, waarin verklaard wordt wat gebeurt. Wanneer een personage overvallen wordt door zo'n sterke en complexe emotie dat mimiek noch pantomime dit kan uitdrukken, trekt hij de zijden slip van zijn kostuum of zijn mouw voor zijn gezicht, waarachter hij spreekt of zingt, of kan hij vlug naar een uitkant van het toneel gaan. Deze handelingen maken duidelijk dat de anderen op het toneel niet kunnen horen wat gezegd wordt. Naast deze 'ter zijde-monoloog', is er ook het 'ter zijde-zingen'.

KOSTUUMS

Elk van de meer dan 300 standaarditems moet met kleur, tekening, tooi en accessoires, het type van personage, leeftijd en sociale status aanduiden. Kleur is altijd symbolisch: rood voor deugdzaamheid en hoge status, geel voor keizers en hun familie, purper voor hoge ambtenaren, blauw voor gewone ambtenaren, donkerrood voor barbaren of militaire adviseurs, wit voor jonge personages; wit, bruin of olijfgroen voor ouderen, en alle andere mannen zwart.

De dessins zijn ook symbolisch: de draak is het embleem van de keizer, de tijger staat voor macht en viriliteit, de pruimenbloesem wijst op een lang leven en vrouwelijke charme.

Militaire kledij is verdeeld in twee types: hard en zacht. De harde heeft op de rug vier vlaggetjes in een leren houder, welke betekenen dat er slag gaat geleverd worden. De vlaggen symboliseren de manschappen.

De hoofdtooi is evenzeer gevarieerd als de rest; het honderdtal variaties is symbolisch. Een personage heeft soms twee fazantenveren van twee meter lang op zijn hoofd; dit betekent dat hij een barbaar uit het noorden of een roverhoofdman is. De veren zijn echter zo mooi, dat acteurs die andere rollen speelden, ze prompt ook gingen gebruiken.

Er worden schoenen of laarsjes met plateauzolen gedragen, behalve wanneer ze de acrobatie zouden bemoeilijken. De meeste kostuums zijn van kostbaar materiaal, ongeacht de sociale status van de drager; soms wordt linnen of katoen gebruikt voor zeer armen of clowns.

MASKERS

Bebaarde sheng-acteurs en oude vrouwen hebben weinig make-up. Voor andere vrouwelijke personages wordt het gezicht wit geschminkt, en zijn de ogen afgelijnd met diep rood, dat overgaat in roze schaduw.

Gelijkaardige make-up, met minder contrasten, hebben de onbebaarde shen-rollen. De clowns worden getypeerd door een witte vlek rond de ogen; de verschillende clowntypes worden onderscheiden door zwarte tekens. De meest complexe make-up is die van de jing-rollen; hun hele gelaat is beschilderd in felle patronen die het personage symboliseren. Wat baarden en snorren betreft, wijst wit/zwart op ouderdom, rood en blauw op verraad of tovenarij. Een volle baard duidt op rijkdom en heldenmoed; met drie punten gaat het om een geleerde; een korte voor boeren en lomperds. In punten opgerichte snorren wijzen op sluwheid; neerhangende op sloddervosserij, enz.

ACTEURSOPLEIDING

Een zo complex en geformaliseerd opvoeringssysteem vraagt een lange en rigoureuze opleiding. Aanvankelijk werd een kandidaat-acteur getraind door een Meester. Na 1911 kwamen er scholen. De opwarming begon om 5 uur 's morgens, overdag was er les in acteren en vechten, en 's avonds mochten de oudere studenten reeds figureren in voorstellingen. Maakten ze in de voorstelling een fout, dan kreeg de hele klas stokslagen. In de jaren '30 versoepelde het regime enigszins.

De kandidaten gaan tussen hun zevende en twaalfde jaar de school binnen, waar ze een uiterst gedisciplineerde opleiding krijgen die zes tot twaalf jaar duurt. In het begin is de opleiding algemeen, maar van wanneer de pupil aanleg vertoont voor een bepaald beroep of rol, wordt de training gespecialiseerd. Wanneer acteurs enige bekendheid verwerven, moeten ze zich houden aan de voorgeschreven conventies van hun rol, maar sommigen kunnen die verrijken met hun eigen persoonlijkheid.

MEI LAN FANG

Deze legendarisch geworden acteur, die nog steeds in China een icoon is (een acteursprijs is naar hem genoemd), werd geboren in 1894 in Tai Zhao in de provincie Jiangsu. Zijn grootvader en vader waren reeds beroemde Opera-acteurs. Op zijn achtste begon zijn opleiding, en op zijn twaalfde debuteerde hij. Hij trad voor het eerst op in Sjanghai in 1913, en beleefde er zijn eerste successen. Met zijn Opera van Peking maakte hij reizen in o.m. de Sovjet-Unie, Japan en Amerika.

Hij genoot de vriendschap en bewondering van theaterreuzen als George Bernard Shaw, Konstantin Stanislavski, Vsevolod Meyerhold, Sergei Eisenstein, Sergei Obrazov, Erwin Piscator, Bertolt Brecht en Charley Chaplin. Op hogere leeftijd speelde deze acteur nog rollen van 16-jarige meisjes met een superbe gratie en beheersing. Van Mao Zedong kreeg hij de opdracht een nieuw nationaal theater te organiseren. Hij schitterde in o.a. 'Vaarwel mijn Concubine', 'De Dronken Concubine', 'Verstrooide Bloemen', 'Eeuwige Spijt'. Hij stierf in 1961, vijf jaar vòòr de Culturele Revolutie...

KAALSLAG

Toen de communisten in 1949 het hele vasteland onder controle hadden, werd een comité opgericht om de stukken op hun proletarische zuiverheid te controleren en te adapteren; een aantal werd van het repertoire gegoooid.

In de vroege jaren '60 werden stukken geschreven en gemonteerd op eigentijdse thema's.

Tijdens de Culturele Revolutie van 1966-1976 was er een poging om de traditionele vormen te bannen. Een tijdlang was er zelfs bijna geen professioneel theater meer, op enkele 'modelstukken' na.

De vrouw van voorzitter Mao, de actrice Jiang Qing, wilde het theater revolutionair maken. Deze 'nieuwe keizerin van China' creëerde haar eigen stijl: een opera die het heroïsme van de revolutie verheerlijkte. Het slot moest altijd positief zijn, het centrale thema moest de revolutie zijn. Het instrumentarium van het orkest werd half verwesterd, piano inclusief, met een heuse dirigent. Decor en acteurs moesten een natuurlijk, westers airtje hebben. Toneelknechts werden van het toneel gebannen. In de kleurensymboliek van de maquillage werd felrood voorbehouden voor militaire helden en jonge rode gardisten; de laffe, corrupte renegaten kregen zwart en grijs toebedeeld. Gevechtsscènes en acrobatieën moesten in de doctrinaire lijn liggen; tedere, lyrische, melodieuze scènes werden gebannen. De kunstige schminktekeningen voor krijgsheren en de traditionele falsetstem voor de jonge geleerde moesten verdwijnen.

De duizenden stukken van het traditionele repertoire en de honderden

provinciale stijlen werden overal op autoritaire wijze vervangen door verkrampte revolutionaire opera's, met name vijf, waaronder 'De Legende van de Rode Lantaarn'.

Pas in 1977, toen de Culturele Revolutie overgewaaid was, werden weer traditionele stukken opgevoerd. De eerste opera was 'De Generaalsvrouwen van de familie Yang'. In 1978 werd een buitenlandse tournee ondernomen. Veel regionale vormen bloeiden weer op.

Vandaag ligt de grootste bedreiging voor het traditionele drama in de steden, waar de televisie de smaak en de bezoggewoontes verandert. Het publiek ging ook minder open staan voor de archaische taal, zodat boventiteling zich opdrong.

Ook de opvoeringstraditie onderging veranderingen. Soms kwam er al decor bij te pas, het orkest vloog weg van het toneel, het toneel werd vergroot, Westerse instrumenten deden hun intrede, na 1980 werd de stem elektronisch versterkt.

Ook het gedrag van de toeschouwers evolueerde. Roken werd verboden, maar er konden nog wel in de zaal dranken genuttigd worden. In veel theaters werd verbale respons vervangen door applaus.

ACTEURSFAMILIES

De acteurs behoren tot acteursfamilies; ze worden gecatalogeerd volgens het aantal generaties dat ze in het vak zitten. Zo zijn er de families Tan (6 generaties), Xu (5 generaties), Mei, Ru, Xiao, Zhu, Yan, Ye (4 generaties), Yang, Qiu, 3 Li-families, Chen, Gao, Liu (3 generaties).

TABOE ALS TRADITIE

Vroeger was er ook heel wat bijgeloof mee gemoeid. Er bestonden een zeer groot aantal taboes:

Vóór het begin van de voorstelling was het absoluut verboden op een trommel te slaan, niemand anders mocht op het zitje van de kleine-tromspeler gaan zitten, regenschermen mochten niet geopend worden omdat de term hiervoor gelijkt op het woord voor 'ontbinden', handgeklap of applaus was verboden omdat het woord hiervoor lijkt op 'niets betalen', de maskers van goden moesten met het gezicht naar onder gelegd worden, etc.

© Béatrice Gruber

© Béatrice Gruber

VERVREEMDINGS- EFFECTEN IN DE CHINESE TONEELSPEELKUNST DOOR BERTOLT BRECHT

Het is geweten dat het Chinese theater tal van symbolen gebruikt. Een generaal draagt op zijn schouder wat vlaggetjes, en wel zoveel als hij regimenten beveelt. Armoede wordt aangeduid doordat op de zijden gewaden onregelmatige lappen in een andere kleur genaaid zijn, doch evenzeer van zijde - wat op verstelwerk wijst.

Het Vervreemdingseffect wordt in het Chinese theater bereikt als volgt: De Chinese artiest speelt vooral niet alsof er buiten de drie wanden die hem omgeven, ook nog een vierde wand zou bestaan. Hij drukt uit dat hij weet dat hij bekeken wordt.

Het publiek kan niet meer de illusie hebben, dat het een ongeziene toeschouwer is van een gebeurtenis die werkelijk plaats heeft.

Net als de acrobaten kiezen de acteurs heel openlijk die posities, die hen voor het publiek het voordeligst tonen.

Een andere ingreep is: De artiest bekijkt zichzelf. Wanneer hij een wolk uitbeeldt, haar onverwachte verschijning, haar zachte en sterke ontwikkeling, haar vlugge en toch geleidelijke verandering demonstreert, kijkt hij ondertussen naar de toeschouwer, als wilde hij zeggen: Is het niet precies zo?

Maar hij kijkt ook naar zijn eigen armen en benen die hij stuurt, controleert, en tenslotte misschien een complimentje geeft. Een duidelijke blik naar de grond, een afmeten van de ruimte waarover hij beschikt, kan voor hem de illusie niet verstoren. De artiest scheidt op die manier de mimiek (het bekijken spelen) van de gestiek (een wolk spelen), doch het laatste boet niets in, want de lichaamshouding werkt in op het aangezicht, schenkt het zijn totale uitdrukking. De artiest heeft zijn gezicht gebruikt als een leeg blad, dat door de 'gestus' van het lichaam kan beschreven worden.

De artiest wil aan de toeschouwer vreemd, ja bevreemdend overkomen. Dat bereikt hij doordat hij zichzelf en wat hij opvoert, met bevreemding bekijkt. Op die manier krijgen de dingen die hij opvoert, iets verwonder-

lijks. Alledaagse dingen worden door deze kunst uit het vanzelfsprekende weggetild.

En toch wordt niets afgedaan aan de inleving van de toeschouwer. De Chinese artiest ziet af van de totale metamorfose. Van meet af aan beperkt hij zich ertoe het personage dat hij moet verbeelden, slechts te citeren. Maar met welke kunst doet hij dat! Hij heeft slechts een minimum aan illusie nodig.

Welk Westers toneelspeler van de oude trant (afgezien van één of andere komiek) zou zoals de Chinese toneelspeler Mei Lan-fang, gekleed in smoking, in een kamer zonder speciaal licht, met rondom zich kenners van het vak, de elementen van zijn toneelspeelkunst demonstreren? Bijvoorbeeld Koning Lear die zijn erfgoed verdeelt, of Othello die het zakdoekje ontdekt? Het zou werken als een kermischarlatan die zijn trucjes vertoont - waarna niemand ooit nog de goocheltruc wil aanschouwen.

Een vergelijking met de Aziatische toneelspeelkunst brengt het paapse aan het licht, waarin onze kunst nog gevangen zit.

partim uit: Der Messingkauf, 1937, Schriften zum Theater. Vert. Frans Redant

THEATER IN DESINGEL

JAN DECORTE BLOET VZW & COMP.MARUS WINTERVÖGELCHEN

© Danny Willems

WO 4, DO 5, VR 6, ZA 7 FEBRUARI 2009

€ 15 / (-25/65+) € 12 / (<19 JAAR) € 8

LEZING & GESPREK MET JAN DECORTE

Naar aanleiding van de voorstellingenreeks van 'Wintervögelchen' organiseren wij in samenwerking met Schrijverspodium een lezing over de theaterteksten van Jan Decorte. Tekstfragmenten worden voorgelezen door Jan Decorte, Sigrid Vinks en Sara De Bosschere. Hierna volgt een gesprek tussen Jan Decorte en dramaturge Marianne Van Kerkhoven.

ZA 7 FEB 2009 / 17 UUR / FOYER DE KUNSTHAVEN / GRATIS

2008-2009 architectuur theater dans muziek

deSingel

Desguinlei 25 / B-2018 Antwerpen
ma → vr 10 → 19 uur / za 16 → 19 uur

www.desingel.be
tickets@desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
F +32 (0)3 248 28 00

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van

STAD ANTWERPEN

Haven van
Antwerpen

dS De
Standaard

Klara
Knack
weekend
focus

hoofdsponsor

mediasponsors